

Pressmeddelande

från EU:s narkotikabyrå i Lissabon

EUROPEISK NARKOTIKARAPPORT 2023: I FOKUS

Större variation i tillgången till och användningen av narkotika innebär nya utmaningar för Europa

(2023-06-16, LISSABON – **FÅR PUBLICERAS TIDIGAST kl. 12.00 Lissabon-tid | kl. 13.00 Bryssel-tid/MET**) Större variation i tillgången till och användningen av narkotika innebär nya utmaningar för narkotikapolitiken och hälso- och sjukvården i Europa. Detta är en av de frågor som **Europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk (EMCDDA)** lyfter fram när den i dag lanserar sin **europiska narkotikarapport 2023: *Trender och utveckling*** i Bryssel ⁽¹⁾. Rapporten ger en aktuell översikt över narkotikasituationen i Europa och undersöker viktiga trender och framväxande hot.

Narkotikatillgången är fortfarande hög för alla typer av substanser och narkotikaproduktionen i Europa fortsätter att öka i omfattning och komplexitet. Människor som använder narkotika utsätts nu för en större variation av psykoaktiva substanser, ofta med hög styrka och renhet. Eftersom substanserna kan säljas som pulver eller tabletter med liknande utseende kan konsumenterna vara omedvetna om vad de tar. I rapporten understryks behovet av effektiva kommunikationsstrategier för att uppmärksamma konsumenterna på de hälsorisker som är förknippade med nya substanser, interaktion mellan substanser och mycket starka produkter.

Analysen omfattar ett brett utbud av narkotika, från opioider och stimulantia till nya cannabisprodukter och dissociativa läkemedel (t.ex. ketamin). Rapporten innehåller också en uppdatering om nya psykoaktiva substanser (NPS), som fortsätter att utgöra en utmaning för folkhälsan i Europa. Under 2022 rapporterades 41 nya psykoaktiva substanser för första gången till EU:s system för tidig varning (EWS), vilket innebär att det totala antalet nya NPS som övervakas av **EMCDDA** uppgår till 930 substanser.

EU:s kommissionär med ansvar för inrikes frågor, Ylva Johansson, uppger att "Narkotikarelaterad organiserad brottslighet utgör ett stort hot mot samhället, och jag är djupt oroad över att de substanser som konsumeras i Europa i dag kan vara ännu mer skadliga för hälsan än tidigare. I den *europiska narkotikarapporten 2023* beskrivs hur medlemsstaterna beslagtar rekordstora mängder narkotika. Mina senaste besök i europeiska hamnar och i Latinamerika visade att narkotikahandlare fortsätter att infiltrera leveranskedjor, utnyttja arbetstagare och påverka samhällen negativt genom våld och korruption. Det är mycket viktigt att EU samarbetar med tredjeländer i den globala kampen mot narkotikahandeln. Det är också lämpligt att EMCDDA nu får ett starkare mandat och en internationell roll för att hålla jämna steg med detta framväxande narkotikaproblem."

I rapporten betonas behovet av förbättrade kriminaltekniska och toxikologiska data för att bättre förstå hoten från nya och kraftfulla syntetiska ämnen, narkotikablandningar, oäkta/manipulerade ämnen, förändrade narkotikamarknader och användningsmönster. Inom ramen för sitt nya mandat från år 2024 kommer den nya myndigheten att inrätta ett europeiskt nätverk av kriminaltekniska och toxikologiska laboratorier för att stärka kapaciteten på detta område ⁽²⁾.

EMCDDA:s direktör Alexis Goosdeel uppger att "Årets rapport ger oss en tydlig påminnelse om att narkotikaproblemet påträffas i alla delar av vårt samhälle. Jag sammanfattar detta med orden "*överallt, allt, alla*". Etablerade typer av illegal narkotika är nu allmänt tillgängliga och kraftfulla nya substanser fortsätter att

dyka upp. Nästan alla typer av substanser med psykoaktiva egenskaper kan förekomma på narkotikamarknaden, ofta felmärkta eller i blandningar. Det är därför narkotika kan påverka alla, antingen direkt genom användning eller indirekt genom sin inverkan på familjer, samhällen, institutioner och företag. De utsätter också medborgarna i allt högre grad för narkotikarelaterat våld och dess konsekvenser. I dag lyfter vi fram de utmaningar som stimulantia, syntetisk narkotika och nya cannabisprodukter utgör. Det är mycket viktigt att vi gör fler kriminaltekniska och toxikologiska tester för att bättre upptäcka nya hot och skydda folkhälsan. Vi måste också investera mer i tjänster som nu krävs för att möta mer varierande och komplexa behov.”

Utveckling av ny cannabispolitik på en komplex marknad

Cannabispolitiken i Europa utvidgas gradvis och omfattar nu inte bara kontroll av olagligt cannabis, utan även reglering av cannabis och cannabinoider för terapeutisk och annan användning (t.ex. kosmetika, livsmedel).

I dag har fem EU-medlemsstater (**Tjeckien, Tyskland, Luxemburg, Malta** och **Nederländerna**) samt **Schweiz** infört, eller planerar att införa, nya strategier för att reglera tillgången på cannabis i berusningssyfte. Dessa förändringar, som beskrivs i rapporten, belyser behovet av att investera i övervakning och utvärdering för att fullt ut förstå deras inverkan på folkhälsan och säkerheten ⁽³⁾.

Cannabis är fortfarande den mest allmänt använda narkotikatypen i Europa. Omkring 8 procent (22,6 miljoner) av Europas vuxna (i åldern 15–64 år) beräknas ha använt cannabis under det senaste året. År 2021 nådde de mängder hasch (816 ton) och marijuana (256 ton) som beslagtogs i EU sin högsta nivå under det senaste årtiondet, vilket tyder på stor tillgång till dessa narkotikasorter. I Europa påbörjade uppskattningsvis 97 000 patienter någon form av narkotikabehandling för problem kopplade till cannabisanvändning under 2021.

Nya cannabisprodukter medför utmaningar för folkhälsan. Vissa produkter som säljs på den illegala marknaden, såsom naturligt cannabis, kan vara manipulerade genom tillsatser av starka **syntetiska cannabinoider**, vilket ökar risken för förgiftning. Mycket starka extrakt och ätbara produkter har också kunnat kopplas till akuta förgiftningar på sjukhusens akutavdelningar.

År 2022 blev **hexahydrocannabinol (HHC)** den första halvsyntetiska cannabinoiden som rapporterades i EU. Den identifierades i två tredjedelar av medlemsstaterna och säljs i vissa EU-länder som ett ”lagligt” alternativ till cannabis ⁽⁴⁾. Sedan oktober 2022 har HHC varit föremål för intensiv övervakning inom ramen för EU:s system för tidig varning (**EWS**) för att bättre förstå de potentiella riskerna för Europa.

Rekordstora beslag av kokain och växande oro för användning av syntetiska stimulantia

Den olagliga handeln med stora mängder kokain genom europeiska kusthamnar i kommersiella containrar är idag en viktig faktor för tillgången till kokain. Det finns farhågor för att denna situation kan bidra till ökad kokainanvändning, hälsoskador och narkotikarelaterad brottslighet.

Under 2021 beslagtogs EU:s medlemsstater rekordhöga 303 ton kokain. **Belgien** (96 ton), **Nederländerna** (72 ton) och **Spanien** (49 ton) stod för nästan 75 procent av den totala mängd som beslagtogs. Preliminära uppgifter för 2022 visar att mängden kokain som beslagtogs i Antwerpen, Europas näst största hamn, ökade till 110 ton från 91 ton år 2021. Det finns belägg för att organiserade kriminella grupper i allt högre grad riktar in sig på mindre hamnar i andra EU-länder och i länder som gränsar till EU. Den illegala kokaintillverkningen i EU ökar i betydelse, och 34 kokainlaboratorier stängdes 2021 (23 under 2020), varav några var storskaliga.

Kokain är Europas vanligaste illegala stimulantia och användes av omkring 1,3 procent (3,7 miljoner) av Europas vuxna (15–64 år) under det senaste året. Det var också den substans som oftast orsakade akuta förgiftningar på sjukhusens akutavdelningar under 2021, och förekom i 27 procent av fallen. Det finns också vissa tecken på att injektion av kokain och användning av crack-kokain blir allt vanligare bland marginaliserade grupper i vissa länder, vilket gör att skadereducerande åtgärder måste utökas. Uppskattningsvis utfördes 7 500 crackrelaterade behandlingar under 2021.

Det bredare utbudet av syntetiska stimulantia som nu finns tillgängligt på den olagliga marknaden ökar riskerna för folkhälsan. Historiskt sett har amfetamin varit den vanligaste syntetiska stimulantia i Europa. Det finns dock tecken på att både metamfetamin och **syntetiska katinoner** nu i större utsträckning än tidigare bidrar till de övergripande problemen relaterade till stimulantia i Europa.

I rapporten anges också att stimulantia nu oftare injiceras, ibland i kombination med heroin eller andra opioider. Att förstå de skadeverkningar som är kopplade till förändrade mönster för injektionsmissbruk kommer att vara avgörande för att utforma skadereducerande åtgärder som är förknippade med detta beteende.

Potentiella hälsorisker med mindre kända substanser

Ketamin, som används som bedövningsmedel och smärtstillande medel inom vården, har blivit ett mer etablerat narkotiskt preparat för berusningssyfte i vissa miljöer. Det snortas ofta och finns ibland tillsatt i andra narkotikablandningar, däribland MDMA-pulver och tabletter. Långtidsanvändare av ketamin kan drabbas av hälsoproblem (t.ex. skador på urinblåsan).

Den ökande användningen av dikväveoxid ("lustgas") i berusningssyfte i vissa delar av Europa väcker hälsorelaterade farhågor. En nyligen genomförd granskning av **EMCDDA** ⁽⁵⁾ pekade på riskerna med denna typ av substans, som nu verkar vara mer lättillgänglig, billigare och mer populär bland vissa ungdomar. Dessa risker kan omfatta förgiftningar, köldskador och lungskador och, i vissa fall av långvarig användning, nervskador. Det finns starka argument för att aktörer som jobbar med förebyggande och skadereducerande åtgärder bör inkludera denna substans i sitt arbete. Regleringsstrategierna för försäljning och användning av dikväveoxid varierar mellan länderna.

I dagens rapport diskuteras också det växande intresset för den terapeutiska potentialen hos "psykedeliska" droger. Även om det finns lovande forskning om dessa substansers potential att behandla olika psykiska sjukdomar, belyser rapporten risken för att oreglerade behandlingsprogram drivs inom EU och på andra håll. Det växande intresset för denna fråga kan uppmuntra till mer experimentell användning av dessa substanser utan medicinskt stöd, vilket utsätter sårbara individer för risker.

Europas opioidproblem fortsätter

Heroin är fortfarande den vanligaste illegala opioiden i Europa, men det finns också en växande oro för användningen av syntetiska opioider i vissa områden. Många syntetiska opioider är mycket starka och medför risker för förgiftning och död. Endast små mängder behövs för att producera tusentals doser, vilket gör dem till en potentiellt mer lukrativ substans för organiserade kriminella grupper.

Nya okontrollerade syntetiska opioider förekommer fortfarande på den europeiska narkotikamarknaden, med totalt 74 stycken identifierade sedan 2009. Under de senaste åren har de flesta av de nyligen identifierade opioiderna som rapporterats till **EWS** varit mycket starka **bensimidazol** (nitazen) -opioider. Jämfört med **Nordamerika** har nya syntetiska opioider (t.ex. fentanylanaloger och nitazener) för närvarande en relativt liten betydelse på den europeiska narkotikamarknaden överlag, även om de utgör ett betydande problem i vissa länder.

Nya syntetiska opioider (vilket inkluderar benzimidazol och fentanylanaloger) har kopplats till en ökning av antalet dödsfall till följd av överdoser i de **baltiska länderna**. I **Estland** har nya syntetiska opioider påträffats i blandningar som innehåller bensodiazepin och det sederande medlet för djur, **xylazin**. Dessa kombinationer, som kallas "**benzo-dope**" respektive "**tranq-dope**", har kopplats till dödsfall på grund av överdoser i **Nordamerika**. I rapporten anges följande: "... även om problemen på detta område för närvarande är relativt begränsade, utgör denna grupp av ämnen ett hot, med potential att i högre grad påverka den europeiska hälsan och säkerheten i framtiden".

Tillgången till heroin tycks fortfarande vara hög. Den mängd heroin som beslagtogs av EU:s medlemsstater mer än fördubblades under 2021 till 9,5 ton, samtidigt som **Turkiet** beslagtogs en rekordmängd på 22,2 ton. Nästan allt heroin som konsumeras i Europa kommer från **Afghanistan**, där talibanerna i april 2022 införde ett förbud mot odling av opiumvallmo. Även om det är för tidigt att säga hur Europas heroinmarknad kommer att påverkas av

förbudet, finns det farhågor om att en eventuell brist i tillgången på narkotika kan kopplas till en ökning av tillgången och efterfrågan på syntetiska opioider.

Ordföranden för EMCDDA:s styrelse Franz Pietsch sammanfattar situationen och uppger att "Dagens rapport är en viktig resurs för att få strategisk insikt i den europeiska narkotikasituationen och dess konsekvenser för folkhälsan och säkerheten. Rapporten kommer vid en avgörande tidpunkt, då EMCDDA förbereder sig för ett nytt mandat och en ny framtid. Vi ser fram emot att genomföra detta lovande nya uppdrag, som kommer att öka EMCDDA:s övervakningskapacitet, öka EU:s beredskap och bidra till att utveckla kompetens för bättre insatser på narkotikaområdet."

(¹) För mer information om den europeiska narkotikarapporten 2023, se https://www.emcdda.europa.eu/event/2023/06/launch-event-european-drug-report-2023_en. I rapporten beskrivs narkotikasituationen fram till slutet av 2022, baserat på data från 2021 och, i förekommande fall, 2022.

(²) Under 2024 kommer EMCDDA att omvandlas till Europeiska unionens narkotikabyrå (EUDA) och få ett **utökat mandat**.

(³) https://www.emcdda.europa.eu/publications/faq/cannabis-laws-europe-questions-and-answers-for-policy-making_en

(⁴) https://www.emcdda.europa.eu/news/2023/new-cannabinoid-hhc-spotlight-market-evolves_en

(⁵) https://www.emcdda.europa.eu/news/2022/11/no-laughing-matter-new-report-shows-rise-recreational-use-nitrous-oxide_en